

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1936.

Första kammaren.

Nr 7.

Onsdagen den 5 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisors-suppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Anderson, Erik,	med 76 röster,
» Andersson, Elof,	» 76 » ,
» Andersson, Per,	» 76 » ,
» Bergström	» 76 » ,
» Berling	» 76 » ,
» Bjurström	» 76 » ,
» Bodin, Gunnar,	» 76 » ,
» Bodin, Karl,	» 76 » ,
» Ernfors	» 76 » ,
» Hagman	» 76 » ,
» Johansson, Johan,	» 76 » ,
» Nilsson, Bernhard,	» 76 » ,
» Nilsson, Johan, i Kristianstad	» 76 » ,
» Nilsson, Johan, i Malmö	» 76 » ,
» Nilsson, Theodor,	» 76 » ,
» Norling	» 76 » ,
» Petersson, Knut,	» 76 » ,
» Rydberg	» 76 » ,
» Sandström	» 76 » ,
» Ström, Torsten,	» 76 » ,
» Strömberg	» 76 » ,
» Wahlmark	» 76 » ,
» Walles	» 76 » ,
» Velander	» 76 » .

Herr statsrådet *Wigforss* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 51, angående inrättande vid karolinska mediko-kirurgiska institutet av en professur i radioterapi m. m.;

nr 52, angående dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring åt biskopen i Härnösands stift Torsten Bohlin;

nr 57, angående anslag till statens växtskyddsanstalt för byggnadsarbeten m. m.; samt

nr 58, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmanssuppleanter:

herr Nilsson, Alexander,	med 37 röster,
» Wangson, Otto,	» 37 » ,
» Swartling	» 37 » ,
» Larsson, Sven,	» 37 » ,
» Hamrin	» 37 » ,
» Rahmn	» 37 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Föredrogos bevillningsutskottets memorial och betänkande:

nr 1, angående remitterande till annat utskott av till bevillningsutskottet hänvisade motioner om vissa ändringar i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka och förordningen angående försäljning av vissa alkoholfria och därmed jämförliga drycker; samt

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning rörande ikraftträdandet av visst stadgande i förordningen den 31 maj 1935 (nr 255) om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Anmäldes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 13, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning rörande ikraftträdandet av visst stadgande i förordningen den 31 maj 1935 (nr 255) om ändring i vissa delar av taxeringsförordningen.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 2 bifölles även av andra kammaren.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen; och

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till möbler m. m. för kanslihuset.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 1, angående regleringen för budgetåret 1936/1937 av utgifterna under riksstatens första huvudtitel, innefattande anslagen till kungl. hov- och slottsstaterna.

Anslag till
Kungl. Maj:ts
hovhållning.

Punkten 1.

Med förmälan, att utskottet icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hade utskottet i förevarande punkt hem-

Anslag till Kungl. Maj:ts hovhållning. (Forts.)

ställt, att riksdagen i likhet med vad som för innevarande budgetår ägt rum måtte för budgetåret 1936/1937 anvisa

- a) till Kungl. Maj:ts hovhållning ett anslag av 800,000 kronor,
- b) till förstärkning av anslaget till Kungl. Maj:ts hovhållning ett anslag av 150,000 kronor.

Herr Nerman: Herr talman! Monarkien upplever för närvarande något av en renässans och gör det i sin egenskap av konserverande och statsstabiliserande faktor. Hur förlegad den än är till sitt väsen, så har den, förefaller det, blivit en glädjekälla för den s. k. demokratien. Det tycks vara så — och en mycket påpasslig press har gjort sitt till för att skärpa den uppfattningen — att folket inte har högre rymder att lyfta sin hänförelse till än kungliga tronhimlar och sänghimlar. Det går nu så mycket lättare att driva opinionen däråt som folket numera också får se sina egna representanter statera i galadräkt vid hovskådespelet. På så vis får man ju själv, om också bara indirekt, vara med på höjderna och sola sig något i glansen. Jag har aldrig, herr talman, trott, att monarkien har varit tidens största onda, och jag tror heller inte, att monarkien försvinner utan en tämligen vittgående ommöblering av hela samhället — frågan är förresten vad som då kommer i monarkiens ställe — men jag har vid tidigare behandlingar av det nu föreliggande ärendet haft några yttranden, både principiella, i stil med vad en hel del av herrarna själva haft förr i tiden, och dessutom i detalj mot monarkien och en del dess följdföreteelser. I dagens läge nöjer jag mig med att uttala min förhoppning om en annan renässans, förnuftets och den verkliga demokratiens renässans, och för övrigt som en principiell republikansk demonstration platoniskt yrka avslag på föreliggande anslag.

Herr Borell: Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i den föredragna punkten.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad, punktvis skedd föredragning av statsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av vissa utav Kungl. Maj:t under riksstatens åttonde huvudtitel gjorda framställningar angående anslag till kommunala och enskilda anstalter för yrkesundervisning, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av vissa anslag under femte huvudtiteln jämte en i ämnet väckt motion.

Punkten 1.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte med-

Ang. förstärkning av socialstyrelsens avlöningsanslag.

Ang. förstärkning av socialstyrelsens avlöningsanslag. (Forts.)
giva, att för förstärkning av det under femte huvudtiteln för budgetåret 1935/1936 anvisade förslagsanslaget till Socialstyrelsen: Avlöningar, posten grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, finge till nämnda anslag från det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 10,200 kronor.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Statsutskottet har i detta betänkande gjort en hemställan, som jag måste beteckna som ganska betänkelig — låt vara, att det hara är fråga om ett upprepande av vad som tidigare har skett. Och jordbruksutskottet, som ju alltid följer statsutskottet i sådana här fall, har i sitt utlåtande nummer 3, som ligger på kammarens bord, också en likartad — ja, herr talman, jag vet inte hur jag skall uttrycka mig, men om jag använder uttrycket utsvävning, så kanske det inte behöver anses oparlamentariskt. Förhållandet är nämligen det, att här behöves förstärkning av vissa anslag, och då har statsutskottet gjort på det sättet, att det hemställt, att från det anslag, som givits till oförutsedda utgifter utom huvudtitlarna, skall Kungl. Maj:t få överföra ett visst belopp till förstärkning av de här anslagen. Här är nu fråga om avlöningar, grundavlöningar till icke-ordinarie personal, och då föreslår statsutskottet, att det skall från det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 10,200 kronor.

Herr talmannen har tillåtit mig att i detta sammanhang beröra även de övriga punkterna. Gå herrarna då till punkt 2, så finna herrarna, att statsutskottet där föreslår, att från detta utom huvudtitlarna stående förslagsanslag för oförutsedda utgifter skall överföras 11 miljoner kronor. Och gå vi till sista punkten i statsutskottets betänkande, så finna vi, att här föreslås, att från samma anslag för oförutsedda utgifter skall överföras 150,000 kronor till förstärkning av kommittéanslaget på socialdepartementet. De 11 miljonerna gälla arbetslösheten, och gå vi till jordbruksutskottet, så finna vi, att jordbruksdepartementets anslag till kommittéer skall enligt dess betänkande förstärkas med ett anslag, som Kungl. Maj:t får taga ur anslaget för oförutsedda utgifter: 100,000 kronor.

Nu är det ju i och för sig en ganska underlig tillställning, att när man är viss om, att det ytterst behöves, att en förstärkning sker, man hänvisar härför på ett anslag för »oförutsedda utgifter», men ändå värre är, att genom denna åtgärd kommer budgeten aldrig att visa dessa utgifter, utan de avföras på ett förslagsanslag. Och då frågar jag, herr talman: hur stort är detta förslagsanslag? Ja, hittills har det varit en miljon kronor, men när man då samtidigt föreslår, att 11 miljoner skola överföras från detta förslagsanslag, så blir man ju en smula betänksam! Kungl. Maj:t har i sin statsverksproposition föreslagit, att beloppet av detta förslagsanslag för oförutsedda utgifter skall sättas till en miljon kronor. Det var de två sista åren 1,000,050 kronor. Jag har inte hunnit se varifrån de där 50 ha kommit, men om det är en miljon 50 eller en miljon, kan ju komma på ett ut. Ser man nu efter vad Kungl. Maj:t lämnar för redovisning i statsverkspropositionen rörande användningen av anslaget för oförutsedda utgifter, så finna vi, att förra året togs för arbetslösheten 19 miljoner på detta enmiljonsförslagsanslag, och övriga utgifter från samma anslag gingo till 1,026,000 ungefär, d. v. s. redan denna anvisning på detta anslag för oförutsedda utgifter innebar ett överskridande av förslagsanslaget. När man då tar 19 miljoner dessutom — nu föreslagna äro 11 miljoner — så frågar man sig: vad betyder detta för budgeten? Jo, det betyder ju helt enkelt, att dessa pengar, som vederbörande ha ansett böra tagas i anspråk, komma inte till synes i staten. Om de skulle uppföras på särskilda

Ang. förstärkning av socialstyrelsens avlöningsanslag. (Forts.)

anslag i staten, skulle naturligtvis det inverka även på inkomstberäkningen och på inkomstsidan. Man kan inte komma ifrån, att ett sådant här medgivande innebär, att utgifter medgivas — alla utgifter *medgivas*, inga *beslutas* av riksdagen, när det gäller Kungl. Maj:t — till dessa belopp, utan att täckning anvisas annat än på ett förslagsanslag, som avsiktligt beräknas för lågt!

Vore det onda tider, var skulle man då taga täckning? Ja, då kom man ju på ett bekvämt sätt ifrån täckningsfrågan. Man behöver aldrig syssla med den här i kammaren. Det hänvisas på ett förslagsanslag, som får överskridas hur mycket som helst. Det blir Kungl. Maj:ts och riksgäldskontorets sak att taga reda på var man skall taga pengarna. Nu flyttas pengarna över, och det finnes nog sannolikhet för att detta förslagsanslag i år kan räcka till för detta ändamål, fastän anslaget bara är en miljon kronor, men principiellt är det ju alldeles felaktigt, så vitt jag kan förstå, att hänvisa anslag, som äro alldeles klara att de komma att utgå, på ett förslagsanslag för oförutsedda utgifter. Nu kanske någon vill invända, att det inte är säkert, att Kungl. Maj:t tar i anspråk de där 11 miljonerna, och det är ju mycket möjligt. Förra året anvisades av Kungl. Maj:t *högst* 19 miljoner härtill. Hur mycket därav som har utgått kan jag inte säga på rak arm, ty det förutsätter en viss undersökning av budgetredovisningen, och jag har inte ansett behöfligt i detta sammanhang att företaga en sådan. Men vad som däremot är säkert är att de här olika anslagen till förstärkning av kommittéutgifter och till avlöning åt icke ordinarie befattningshavare komma att tagas i anspråk. Detta är så mycket säkrare som Kungl. Maj:t sedan av sig själv följer riksdagens statsutskotts och riksdagens hänvisning genom att ytterligare förstärka anslaget till kommittéer och utredningar på det sättet, att Kungl. Maj:t av egen maktfullkomlighet och i strid med alla budgetregler från anslaget till extra utgifter under huvudtiteln överför ett ytterligare belopp. Så har skett under föregående år, och så kommer det med all sannolikhet att ske fortfarande. Vad gagnar det då att ha anslag för bestämda ändamål, när man jonglerar med dem så, att det ena efter det andra går ut från andra anslag än som äro avsedda?

Jag måste anse denna punkt, som även statsrevisorerna berört i sin berättelse för förra året, vara så viktig, att jag tillåter mig, herr talman, att yrka återremiss till utskottet av den föreliggande punkten, liksom jag kommer att göra det med avseende å punkten 2 och punkten 6, försåvitt mitt förslag bifalles vid denna punkt. Det kan inte vara tillrådligt, att riksdagen bara sväljer och sväljer. Nu ha vi svalt ett par år, men när det kommer igen på detta vis, blir det till sist en vana, och så tror man, att den vanan är välgrundad och riktig, under det att den står i strid med all budgetmässig uppställning och behandling. Det är en underlig konsekvens eller brist på konsekvens, som riksdagen gör sig skyldig till, då den å ena sidan söker konsolidera budgeten på allt sätt och vis och å andra sidan samtidigt upplöser den i inre motsägelser och överföringar, som sakna grund.

Jag tillåter mig, herr talman, att i denna punkt yrka återremiss.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i avseende på den under behandling varande punkten endast yrkats, att densamma skulle visas åter till utskottet.

Därefter gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare på återremiss; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Ang. förstärkning av anslaget till reservarbeten.

Punkten 2.

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte medgiva, att för förstärkning av det under femte huvudtiteln för budgetåret 1935/1936 anvisade reservationsanslaget till statliga och statskommunala reservarbeten finge till nämnda anslag från det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 11,000,000 kronor.

Herr **Reuterskiöld**: Herr talman! I anslutning till kammarens nyss fattade beslut hemställer jag om återremiss av punkten.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att rörande den nu ifrågavarande punkten annat yrkande ej förekommit, än att punkten skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på återremiss; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *andre vice talmannen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att punkten 2 i statsutskottets utlåtande nr 15 skall visas åter till utskottet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Enligt beslut av herr talmannen skulle omröstningen äga rum med omröstningsapparat. Då emellertid vid verkställt prov befanns att omröstningsapparaten icke kunde begagnas, tillkännagav herr talmannen, att omröstningen komme att verkställas medelst namnupprop.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, företogs omröstningen i sist angivna ordning; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 43;

Nej — 55.

Därjämte hade 15 ledamöter förklarat sig avstå från att rösta.

Punkterna 3 och 4.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. förstärkning av länsstyrelsernas avlöningsanslag.

Punkten 5.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen medgiva, att för förstärkning av det under femte huvudtiteln för budgetåret 1935/1936 anvisade förslagsanslaget till Länsstyrelserna: Avlöningar, posten grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, finge till nämnda anslag från det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 40,000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *C. P. Ossbahr* väckt motion, nr 439, vari hemställts, att

Ang. förstärkning av länsstyrelsernas avlöningsanslag. (Forts.)
riksdagen ville till Kungl. Maj:ts förfogande ställa för ifrågavarande ändamål ytterligare ett belopp av minst 40,000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och herr Ossbahrs berörda motion (II: 439) medgiva, att för förstärkning av det under femte huvudtiteln för budgetåret 1935/1936 anvisade förslagsanslaget till Länsstyrelserna: Avlöningar, posten grundavlöningar m. m. till övrig icke-ordinarie personal, finge till nämnda anslag från det för samma budgetår anvisade förslagsanslaget till oförutsedda utgifter överföras ett belopp av 60,000 kronor.

Herr Reuterskiöld: Herr talman! Jag ber att få yrka återremiss även på denna punkt i anslutning till vad jag förut anförde. Jag vill särskilt framhålla, att den punkt, där kammaren fattat ett annat beslut — beträffande de 11 miljonerna till arbetslösheten — i och för sig inte är likartad med de andra. Då denna punkt är likartad med den första, vidhåller jag mitt yrkande om återremiss i denna punkt.

Herr Sandén: Jag hemställer att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt de därunder förekomma yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt samt vidare därpå att punkten skulle visas åter till utskottet; och förklarades den förra propositionen, som upprepad, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 6.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om utdelning av vete till i en pågående skogskonflikt indragna arbetare, arrendatorer och bönder i Dalarna m. fl. landskap, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning av gatsten jämte två i ämnet väckta motioner.

*Ang. stats-
inköp av
gatsten.*

I en till riksdagen avlåten, den 3 januari 1936 dagtecknad proposition, nr 20, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att av de under budgetåret 1935/1936 inflytande automobilskattmedlen finge under samma budgetår användas ett belopp av högst 2 miljoner kronor till inköp av gatsten för statens räkning i huvudsak på det sätt, som av departementschefen i statsrådsprotokollet angivits.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehåft två likalydande motioner, väckta den ena, nr 69, inom första kammaren av herr *T. Nilsson* m. fl. och den andra, nr 173, inom andra kammaren av herr *J. W. Mårtensson* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte till inköp av gatsten för statens räkning enligt de grunder, som av Kungl. Maj:t föreslagits, bevilja ett belopp av 4 miljoner kronor samt besluta, att av detta belopp 2 miljoner kronor skulle utgå av de under budget-

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)
året 1935/1936 inflytande automobilskattemedlen och 2 miljoner kronor av de under budgetåret 1936/1937 inflytande automobilskattemedlen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och motionerna I: 69 och II: 173, måtte medgiva, att till inköp av gatsten för statens räkning finge användas ett belopp av 3,000,000 kronor, att utgå med 2,000,000 respektive 1,000,000 kronor från de under budgetåren 1935/1936 och 1936/1937 inflytande automobilskattemedlen.

Reservation hade avgivits av herrar *von Heland, Strindlund, Persson* i Falla och *Nilsson* i Hörby, som ansett, att utskottet bort hemställa om bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Johansson, Johan Bernhard: Herr talman! Jag har visserligen inte officiellt deltagit vid detta ärendes behandling i utskottet och står således inte antecknad på utlåtandet, men jag har deltagit i den snabba och brådskande förbehandling, som ägde rum på avdelningen. Jag har däremot icke deltagit vid justeringen av utlåtandet.

Jag har biträtt förslaget att bevilja de äskade tre miljonerna, men jag kan inte i allo dela de uttalanden, som utskottet gör i sin motivering. Framför allt måste jag upprepa de betänkligheter, som jag framförde redan under den förberedande behandlingen inom vederbörande statsutskottsavdelning mot den form av hjälpverksamhet, som föreslås här. Här föreligger, som jag nämnde, inte någon motsättning i fråga om viljan att understödja och hjälpa dessa människor, som ha kommit i nödläge, men det måste resas betänkligheter emot att det på sätt som här sker gång efter annan beviljas stora belopp för lagring av gatsten. Det är en hjälpform, som ovillkorligen måste försvåra stenindustriens egen återhämtning, och en hjälpform, som har medfört, att det ligger stora stenlager och väntar. Det belopp, som nu begäres, avses ju också för inköp för lagring, och man föreslår en förlängd lagring, från fem till tio år.

Utskottet uttalar på sidan 4, att det är en lämplig form för statshjälp, som föreslås här. Det är naturligtvis en hjälpform, som tillgripes i yttersta nödfall, men någon så särdeles lämplig form i den nuvarande situationen kan man inte säga att det är. Utskottet självt motsäger sig i sin motivering tidigare. I början av sitt utlåtande talar utskottet om att den svenska gatstenen för närvarande är så gott som helt undanträngd från sin stora exportmarknad o. s. v.

Det är inte bara fråga om att bevilja dessa pengar för inköp av gatsten. Det säges, att denna skall användas på svenska vägar och gator. Men det kostar så oerhört mycket att få denna sten förflyttad och lagd ut på vägarna, att denna post drar med sig ökade utgifter i en omfattning, som man inte kan här kalkylera, men jag vet från fackmannahåll, att så är fallet. Det torde dröja många år, innan ett så stort lager av gatsten kan få användning.

Jag har begärt ordet för att vid detta ärendes behandling säga ifrån, att nu ha vi hållit på i många år att dela ut kontantunderstöd och bevilja pengar till slagning av gatsten, som lagras i stora pyramider, stora högar. Det går inte att fortsätta med detta längre. Statsmakterna måste ta på detta problem på ett annat och mera ingående sätt. Det har sagts mig, att som arbetslösa stenhuggare redovisas unga män, som egentligen aldrig ha kunnat utbilda sig för yrket, därför att stenindustrien har varit i detta nödläge och inte kunnat bereda sysselsättning åt alla. Det är unga män, som således ha börjat som arbetslösa stenhuggare. Man måste ta itu med detta problem, och man måste försöka

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

få dessa arbetslösa yngre människor ut i annan verksamhet, ut i enskild tjänst, ut i privat och enskild företagarverksamhet, såsom hantverkare eller annat. Det är alldeles nödvändigt, att detta problem upptas i hela dess vidd. Och det är närmast socialministern, som i det avseendet bör taga upp spørgsmålet. Kommunikationsministern bör, synes det mig, besparas från att alltför mycket belasta kommunikationsdepartementet med anslag till detta ändamål. Anslagen ha, som jag nyss antytt, visat sig både vara opraktiska med hänsyn till den betydande omfattning, de fått, och även draga med sig vissa kostnader, för att ändamålet skall förverkligas. Jag är alldeles övertygad om att stenarbetarna själva, när de se dessa väldiga stenlager, skola begripa, att detta icke kan bli någon framtid för dem, och att det måste göras något annat. Det har också i en motion från högerhåll framförts vissa synpunkter till årets riksdag, och vi torde få anledning återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av denna motion. Men jag har velat säga detta redan nu, därför att statsutskottets beslut är så pass enhälligt, att man kunde tro, att det icke framförts betänkligheter inom utskottet. Det har framförts sådana betänkligheter, men det rådande nödläget för stunden är sådant, att man måste bevilja anslaget, därför att man icke kan låta dessa människor svälta eller låta dem gå utan hjälp. Därför sätter icke jag mig och ej heller utskottsmajoriteten sig emot själva anslagsbeloppet, men jag har velat säga ifrån, att det icke går att komma tillbaka med detta. Jag kan ej heller vara med om det, som utskottet skriver, att det förväntar, att Kungl. Maj:t skall, om ytterligare hjälp visar sig oundviklig, komma åter med en proposition. Anslaget har av utskottet ökat från av Kungl. Maj:t begärda 2 miljoner till 3 miljoner. Det har inom riksdagen väckts en motion, där det yrkats på 4 miljoner kronor. Resultatet i fråga om själva anslagsbeloppet har blivit en följd, som det så ofta sker i statsutskottet, av en kompromiss. Man har försökt att komma till en lösning med det belopp, kring vilket man kunnat samla ett flertal. Jag har biträtt själva anslagsbeloppet, därför att, som jag sade, i det nuvarande läget man ej kunnat komma ifrån det. Men jag upprepar de betänkligheter, som förefinnas mot denna form, och jag vill bara till slut tillägga, att när utskottet föreslår, att beloppet skall tagas av inflytande automobilskattemedel — även den miljon, som utskottet föreslår utöver de av Kungl. Maj:t begärda — så hade det enligt min mening varit lämpligare, om utskottet hade skjutit på frågan om medelsanskaffningen och sagt, att det framdeles ville avge förslag om var pengarna skulle tagas, och låtit själva medelsanvisningen komma under omprövning samtidigt med behandlingen av frågan om automobilskattemedlens användning överhuvud, som kommer i ett senare och större sammanhang.

Ja, herr talman, jag har som sagt velat uttala dessa betänkligheter. Jag gör det icke därför att jag är emot att hjälp skall beredas. Den är enligt min mening nödvändig, utan jag gör det, därför att jag anser, att denna form ej kan få vara bestående och fortsätta i längden, utan här måste tillgripas andra åtgärder. Och det är närmast socialministern, som förfogar över statsadministrationen, som får taga upp detta spørsmål från andra utgångspunkter på något sätt. Problemet är svårt, det måste medges, men det måste upptagas, och man måste försöka gripa sig an därmed. Men när det säges ifrån i den kungl. propositionen och statsutskottets utlåtande, att stenindustrien icke har någon framtid, då måste det vidtagas andra åtgärder för att hjälpa dessa människor, som icke längre kunna sysselsättas i en industri, som icke har någon framtid.

Jag har, herr talman, velat säga detta, men har i övrigt intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

Herr statsrådet **Möller**: Ja, herr talman, dessa stränga tonfall tyckas mig vara litet för sent ute. Det förhåller sig nämligen på det viset, att redan för över ett år sedan togs från regeringens sida hela frågan upp om behandlingen av de särskilt omnämnda provinsernas arbetslöshetsproblem. Då emellertid herr Johanssons anförande skulle kunna föranleda den feltolkningen, att det icke har gjorts något annat än detta förslag om stenbeställningar, vill jag gärna lämna litet upplysningar om vad som i andra avseenden har företagits. Det tillsattes en särskild s. k. Bohuslänskommitté, som skulle undersöka försörjningsmöjligheterna för Bohuslän på andra områden än stenindustriens. Denna kommitté har framlagt en hel serie av förslag, men förslagen voro icke utarbetade, de voro — låt mig säga — mera tankeexperiment. De äro föremål för bearbetning, men då det bland annat gäller att eventuellt starta industrier, som åtminstone delvis skulle producera varor, icke förut producerade i vårt land, tar bearbetningen tid. Till dess att man hade fått upp fullt utarbetade förslag till att förbättra försörjningsmöjligheterna där, måste ju provisoriska åtgärder vidtagas. Jag kan ej yttra mig om bärkraften av de tankar, som Bohuslänskommittén kom med, men de ha varit föremål, ända sedan kommittébetänkandet avläts, för bearbetning och omsorgsfull prövning. Det skall, hoppas jag, kunna bli resultat av den prövningen, åtminstone till den tiden, då den egentliga arbetslöshetspropositionen kommer till riksdagen. Det betyder emellertid icke, att denna stenbeställning kommer att bli överflödig, ty under tiden, medan man väntar på att komma från ord till handling på andra punkter, behöves det arbete åt stenhuggarna.

Sedan är det naturligtvis så, att stenindustriens öde i vårt land icke är definitivt avgjort. Det finns förhoppning om icke så obetydliga försäljningar på utlandet, och det kan ju hända en gång, att det från tekniskt håll resta motståndet mot stenbeläggning av Sveriges vägar ändå till slut en dag viker. Då kan det bli arbete även för stenhuggarna, då det gäller huggning av smågatsten. Det vore ju det bästa, särskilt med hänsyn till de äldre arbetarna inom stenindustrien. Vad de yngre beträffar, har jag den uppfattningen, att de som äro yngre än 26 år icke skola deltaga i det arbete, som kan igångsättas för de penningar, riksdagen nu är villig att anslå, utan speciellt de unga arbetarnas från stenhuggerierna familjeproblem skall lösas på ett annat sätt, och även på den punkten har, tycker jag själv, vidtagits ganska energiska åtgärder, som därtill genom ett föregående beslut i dag vunnit första kammarens godkännande. Det beräknas, att cirka tusen ungdomar i åldern 16—25 år äro arbetslösa. Av dem ha redan många placerats i särskilda yrkesskolor, och inom jämförelsevis kort tid kommer ett antal av närmare 400 att bli placerade i sådana yrkesskolor just för att överflytta dem till andra verksamhetsområden, där de kunna försörja sig själva.

Jag har bara velat lämna dessa upplysningar och jag skulle kunna komplettera dem ytterligare, för att icke kammaren skall få den uppfattningen, att detta är en sak, som ingen annan bekymrar sig om än herr Johansson i Fredrikslund. Det vore sannerligen ett ganska felaktigt intryck.

Herr Forssell: Det är två omständigheter, som särskilt ge anledning till betänkligheter här. Den ena är den ringa procenten av de föreslagna medlen, som kommer till nytta i form av arbetslöner. Det är dock detta, som det nu är fråga om, att sysselsätta de arbetslösa. För de 3 miljoner kronor, som nu skulle anslås till gatsten, skulle sysselsättning beredas åt 900 arbetare under ett år, och deras inkomster skulle bli för ungarlar 100 kronor i månaden och för familjeförsörjare 130 kronor i månaden. Om man räknar högt, blir det ungefär 1,350,000 kronor av de 3 miljoner, som skulle gå till arbetslöner. Resten

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

skulle försvinna till annat. Redan detta är ju en låg procent, men sedan kommer nästa omständighet, och det är att vad man producerar är icke nyttigheter utan, skulle jag nästan vilja säga, det är skadligheter, som man producerar, därför att dessa gatstenar icke kunna komma till användning utan att man ytterligare får betala penningar. Vi ha erfarenhet från förutvarande gatstensbeställningar, som ha gått, om jag icke missminner mig, till 8 miljoner kronor eller något mera. Där ha vi fått anslå, om jag ej minnes fel, 5 miljoner kronor i extra anslag till vägdistriktet, för att de skulle använda dessa gatstenar. Det har således ådragit oss cirka 60 procent ökade kostnader för gatstenen att överhuvud få användning för den, orsaken är att det finns andra vägläggingsmetoder, som äro så mycket billigare och bättre, att vägdistriktet ej vilja veta av gatsten. Det är således icke slut med de 3 miljoner, vi anslå, för att vinna 1,350,000 kronor i arbetslöner, utan vi ha att räkna med att därutöver skall komma ett belopp, för att man ute i vägdistriktet skall använda denna gatsten.

Nu säges det visserligen, att anslaget i mån av behov skall användas under närmaste arbetslöshetsperiod för att sysselsätta arbetslösa personer, men i det fall att dessa arbetslösa kunna sysselsättas med andra vägläggningar, som icke kosta så mycket penningar, blir det i alla fall extra kostnader. Det skulle, om det vore samma kostnader som hittills bli cirka 1,800,000 kronor i ytterligare kostnad. Men låt oss säga, att vi komma undan med 1 miljon kronor, så skulle av de 4 miljonerna 1,350,000 kronor bli arbetslöner. Är det rimligt för att sysselsätta dessa stenhuggare, och för att ge dem 1,350,000 kronor, att vi skola betala bortåt 4 miljoner kronor? Detta synes mig vara ett sätt att »planhushålla» med medlen för att sysselsätta svenska folket, som är orimligt och icke kan accepteras.

Då frågar man sig: Om det nu är nödvändigt — och jag förutsätter, att det är nödvändigt att sysselsätta stenhuggarna — kan man då överhuvud ej göra det på sådant sätt, att dessa summor så gott som i sin helhet eller åtminstone till väsentligaste delen användas till arbetslöner? Ja, ett sätt är naturligtvis att ställa dem att för hand slå makadam. Då får man en vara, som alltid kan säljas, och då kan man dessutom veta, att extra kostnader för arbetsredskap och sådant bli ytterligt små. Det var en metod, som användes förr i världen vid arbetslöshet, i slutet av förra århundradet, då det gick alldeles förträffligt. Det är således en metod, varigenom man verkligen får pengarna att gå till arbetslöner i huvudsak och kanske, praktiskt taget, alltsammans. Varför skall man icke använda den metoden? Där får man nyttigheter. För makadam finnes alltid användning, och slår man den i närheten av en hamn, är avsättningen tryggad, även om frakterna äro svåra.

Sedan kan man dessutom i en desperat situation taga till desperata åtgärder. Varför icke sätta stenhuggare till att utföra arbeten där nere, som kunna verka till förskönande av hembygden i stället för att göra gatsten, som bara är till skada? Varför icke göra, som man gjort i Amerika, där man valt ut klippmassiv och satt stenhuggare att hugga ut konstverk? Varför icke göra på samma sätt där nere i stendistriktet? Det behöver icke kosta så mycket. Låt någon av våra framstående konstnärer göra ett förslag att taga ut någon monumental klippa i varje distrikt, där det finns arbetslösa stenhuggare, och göra skisser och sätta sig med sina mejslar och hammare att slå ut verkligt förnämliga prydnader! Det vore väl mycket bättre att på det sättet få verkligt värdefulla saker, placerade inom varje distrikt. Då sluppe man bekymret för framtiden, vad gatstenen skulle användas till, och kostnaden kunde gå till arbetslöner, praktiskt taget alltsammans. Om man således skall göra av med pengar för att sysselsätta arbetslösa stenhuggare, då skulle jag vilja påstå, att det att sätta dem till att slå gatsten är bland det sämsta man överhuvud kan ta sig till.

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

Det visar all erfarenhet. Herr socialministern tror, att bara man skulle få motståndet från tekniskt håll att ge sig mot att stensätta vägarna, skulle allt bli bättre. Det är icke det avgörande, utan det är de bittra erfarenheter, som vägdistriktet ha av stensättningen. Det kommer bestämt fortfarande att bli mycket svårt att få användning för gatsten till vägar, för såvitt man icke betalar abnormt höga summor. Det är dessa synpunkter, som göra, att även om det skulle vara så, att man är tvungen att anslå miljoner till stenhuggarnas sysselsättning, står det för mig klart, att man kan använda bättre metoder än de nu föreslagna.

Jag vill i sakens nuvarande läge icke göra något yrkande, utan jag väntar på vad som kan komma att yrkas under debatten.

Herr von Heland: Den förvirring, som uppstod här i kammaren vid en tidigare punkt i dag, tycks åtminstone i någon mån finnas kvar, ty läget är ju det, att jag är den ende reservanten i kammaren, som vill försvara regeringens förslag. Alltså regeringspartiet tycks ha övergivit regeringen, åtminstone regeringspartiet i utskottet. Å andra sidan ser det ut, som om högerpartiet å sin sida ville överge sina utskottsrepresentanter. Nu kan man ju gott tycka, att det egentligen borde vara kommunikationsministern eller eventuellt socialministern, vilken senare behandlat ärendet i samverkan med kommunikationsministern, som borde tillrättavisa utskottet, för att det icke följt propositionen, ty bland annat framhålles av kommunikationsministern i propositionen, att han för det ändamål, som avses, funnit ett belopp av 2 miljoner kronor lämpligt avvägt. Och jag har för min del ej fått höra något från regeringshållet, som säger, att förhållandena under den sista månaden, alltså sedan propositionen avlämnades, ha förändrat sig, så att man bör frångå regeringsförslaget i ärendet. Därutöver böra väl kammarens ledamöter kunna beakta ett par punkter i utskottsutlåtandet. Utskottet framhåller bland annat, att »enligt utskottets mening bör emellertid jämsides med nämnda beredskapssynpunkt beaktas önskvärdheten av att stenlagren må inom rimlig tid kunna komma till nytta». Det är ju givet, att det blir svårare att tillmötesgå utskottets önskan, om man anslår nya belopp för att öka dessa stenlager. Det borde sålunda vara ett motiv för utskottet, tycker jag, om man har detta önskemål, att åtminstone tills vidare stanna vid regeringsförslaget 2 miljoner. Dessutom tillkommer, att utskottet litet längre ner yttrar följande: »Utskottet förutsätter därvid, att Kungl. Maj:t, om ytterligare statshjälp i nu föreslagen form visar sig oundviklig, framlägger förslag härom för riksdagen.» Ja, om man håller på den punkten, tycker jag, att man från utskottets sida bort hålla på att man skall stanna vid regeringsförslaget på 2 miljoner, då man till detta i nyss angiven punkt säger, att utskottet och riksdagen äro beredda att, om läget förändrar sig i dessa stenhuggeridistrikt, taga upp till behandling ytterligare anspråk och ställa sig välvillig till sådana förslag från regeringens sida. Men att man skall förbigå regeringen härvidlag synes mig rätt egendomligt. När jag anför detta, är jag givetvis i lika hög grad som regeringen, eftersom jag står på regeringens ståndpunkt, angelägen att man skall hjälpa dessa utblottade människor i dessa distrikt. Jag har lika stort intresse som utskottet och regeringen i det fallet.

Till slut vill jag anmärka på slutklämman i utskottets utlåtande beträffande hur man skall finansiera det ökade anslaget. Där har man till och med mot praxis i statsutskottet angivit, att det skall finansieras av inflytande automobilskattemedel. Det framkom ett yrkande i utskottet, men det stannade ej utskottet vid, att man skulle stå fast vid det vanliga sättet för utskottet, när utskottet föreslår ett sådant anslag. Man brukar nämligen i statsutskottet formulera förslaget på följande sätt, att beträffande sättet för beredande av täck-

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

ning av förevarande anslag kommer utskottet att framdeles avgiva yttrande. Då hade ju utskottet haft möjlighet att längre fram kunna föreslå riksdagen det sätt, som vore lämpligt för finansieringen. Jag är icke säker på att det är rätta sättet att taga detta belopp från automobilskattemedlen, i synnerhet om det kunde finnas tillgängliga medel på annat håll. Av denna anledning finner jag det litet förhastat att nu frångå den slutkläm, man är van vid från statsutskottet.

Herr talman! Jag skall tills vidare icke göra något yrkande utan förväntar i stället från regeringsbanken att få höra, huruvida regeringen frångått sitt önskemål om ett 2-miljonersanslag. Dessutom vore det mycket angenämt att höra, på vilken grund regeringen i så fall anslutit sig till höjningen, d. v. s. vad som inträffat under den sista månaden, som kommit den att intaga denna förändrade ståndpunkt.

Herr Gustafson, Fritiof: I likhet med den föregående talaren har jag svårt att förstå, hur så kort efter propositionens avlämnande man kan anse, att det föreligger särskilda skäl att utöver regeringens begäran bevilja 3 miljoner i stället för 2 miljoner kronor till statsbeställning av sten. Jag vill hålla före, att utskottets förslag i själva verket innebär närmare motionens siffra, 4 miljoner kronor, då ju uttalandet i utskottets motivering är sådant, att det nästan uppmanar Kungl. Maj:t att komma med begäran om medel utöver de föreslagna 3 miljonerna. Det måste sägas ifrån, att i allt större kretsar börjar man mer och mer bli tveksam, om det är rätta vägen att hjälpa stenindustrien att undan för undan bara göra ytterligare beställningar av sten. Jag undrar, om icke även regeringen, när den hållit sig vid siffran 2 miljoner, har ansett den skälilig för att bringa hjälp. Att den stannat vid denna siffra, har kanske berott på att även regeringen börjar få klarhet om att allmänna arbeten och beredskapsarbeten icke äro rätta medlet för att hjälpa stenindustrien. Frågan om hjälp åt de inom stenindustrien sysselsatta måste tagas upp från nya utgångspunkter. I sådant syfte har av högerpartiet väckts en motion som åsyftar en mera varaktig och för staten mindre kostbar hjälp. Från högerhåll har under senare år framhållits, att inom stenindustrien arbetslösheten är av en särskild karaktär, som måste behandlas på ett särskilt sätt. Man kan icke komma till rätta med problemet bara med att anordna allmänna arbeten och beredskapsarbeten för att vinna avsättning av stenen. Till slut är ju i alla fall framtidsmöjligheterna för denna industri det avgörande. Framtidsutsikterna för stenindustrien te sig mycket mörka, och det är därför nödvändigt att taga upp till undersökning vad som kan göras för att inom andra yrken sysselsätta den befolkning, som förut varit sysselsatt i stenindustrien men blivit arbetslös genom avsättningssvårigheterna beträffande stenen. Men socialministern sade, om jag hörde rätt, att utredning hade igångsatts först för ett år sedan. Man kan knappast undgå att få det intrycket, att utredningen igångsatts väl sent, men bättre sent än aldrig. Jag håller före, att den nuvarande högkonjunkturen är särskilt lämplig för att söka överföra största möjliga antal stenindustriarbetare till andra yrken. Särskilt gäller detta ogifta samt yngre arbetare. Att just nu, då den allmänna konjunkturen är relativt gynnsam för sådan överföring, bevilja större summa för denna tillfälliga hjälp än den, propositionen avser, tycker jag är ganska egendomligt, och jag förmodar att riksdagen ej går med på det. När jag för min del, herr talman, yrkar bifall till reservanternas förslag, d. v. s. bifall till Kungl. Maj:ts proposition, är det icke därför att jag på något sätt vill undvika att bidraga till en verklig hjälp åt stenindustriens arbetare, utan därför att jag vill, att ett sådant beslut skall vara en anvisning till vederbörande, att man skall söka gå andra vägar för

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

att i de områden, där stenindustrin arbetar, kunna hjälpa dess befolkning på ett rationellt sätt, så att hjälpen blir mera lämplig och varaktig än man kan åstadkomma med att bara göra statsbeställningar på sten. Om behovet och nödvändigheten av erforderlig hjälp åt arbetslösa stenarbetare och i vissa fall även åt kommuner i stendistriktet äro vi väl alla ense, men statsbeställning av icke behöflig sten måste ersättas av mera lämpliga åtgärder.

Nu är det en sak till, att de kostnader, som man ikläder sig med statsbeställningarna, icke inskränka sig till själva utläggnet för stenen, utan mycket avsevärda kostnader i övrigt erfordras för att kunna utnyttja stenen. Det har uppgivits från sakkunnigt håll, att det kommer att kosta 2 $\frac{1}{2}$ gånger mer, innan man får stenen inlagd i gator och vägar. Om det alltså beviljas 2 miljoner kronor, skulle det motsvara 5 miljoner ytterligare, innan man har stenen nyttigt använd. Den tekniska utvecklingen går mycket fort fram, och det är knappt någon anledning att, såsom utskottet synes vilja göra, gå utöver Kungl. Maj:ts efter utredning avgivna förslag. Jag förmodar att departementschefen kommer att hålla på Kungl. Maj:ts proposition. Jag kan därför ej biträda utskottets förslag utan yrkar bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Häri instämde herr *Björkman, Gustaf Adolf.*

Herr statsrådet **Möller:** Ja, herr talman, det är knappast möjligt för mig att ta upp en diskussion med herr Forssell om förutsättningarna för användning av sten på vägarna, ehuru jag inte är lika pessimistisk som han. Det var ju ett i och för sig mycket lämpligt uppslag han hade — att man skulle göra konstverk i form av stora skulpturreliefer i de bohuslänska klipporna — men vill man på en gång sysselsätta 900 man under loppet av kanske ett år med det arbetet, så finge man väl räkna med att mycket stora sträckor av de bohuslänska klipporna skulle användas till stenkonstverk i stället för gatsten.

Jag begärde emellertid inte ordet närmast för att polemisera mot den tanken, utan för att nämna, vilken ståndpunkt regeringen intar till utskottsförslaget. Såvitt jag erinrar mig — men jag medger, att jag har inte allting mobiliserat i mitt minne, och jag har inga papper här — framställdes det gatsten de föregående åren för sammanlagt 7 miljoner kronor, jag tror för 4 miljoner ett år och 3 miljoner det följande året. Genom de stensättningsarbeten, som pågå för närvarande, beräknas det, att hela det gamla stenlagret skall bli förbrukat. Då regeringen nu haft att ta ståndpunkt i denna sak, är det två hänsyn, som varit bestämmande. Det ena har varit det, att man inte ville få alltför stora stenlager, och därför begränsades beloppet till 2 miljoner, ehuru man ju skulle få använda pengarna omedelbart sedan riksdagen fattat sitt beslut. Å andra sidan har det ju varit ett intresse, så länge man inte kan bereda dessa människor sysselsättning i annat arbete, att få så många som möjligt i stenarbete.

Som statsutskottet nu formulerat sitt utlåtande, tolkar jag det på det viset, att om man inte nödvändigtvis fördelar de tre miljonerna jämnt för ett helt år, så skulle man nu kunna sysselsätta ett större antal än de beräknade 900, då det ju också förutsattes i utskottsutlåtandet, att Kungl. Maj:t i sin allmänna proposition kan återkomma till detta ämne och eventuellt begära att få den miljon, som föreslås att tagas av nästa budgetårs automobilskattemedel, utökad. Jag tolkar det på det sättet, att man från statsutskottets sida inte är lika betänksam gentemot att få ett relativt större stenlager, utan att man hellre ser, att man sysselsätter ett något större antal människor i detta arbete än som var förutsatt i regeringens proposition.

Jag måste säga, att med hänsyn till det faktiska läget borta i Bohuslän äro mina sympatier på statsutskottets sida, och jag kan inte finna något rimligt

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

skäl att avböja den ståndpunkt, som statsutskottet här har intagit. Om kammarerna därför följer utskottet i stället för regeringen, så kommer i varje fall inte jag att bli ledsn över en sådan utgång.

Herr Lindström: Herr talman! Då jag har deltagit i utskottsbehandlingen av detta ärende, anhåller jag om tillåtelse att säga några ord.

Jag vänder mig först till min ärade utskottskamrat, herr Johan Bernhard Johansson i Fredrikslund, som har uttalat de gamla vanliga farhågorna för att här skulle upphopas alltför stora stenlager, som man skulle få besvär med. Han tillfogade, att detta icke är vägen att lösa denna fråga. Vad beträffar faran av stora stenlager, ber jag först få påminna om att statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, när han lagt upp principerna för det förslag som nu ligger framför oss, har följt vederbörande ämbetsverk, nämligen väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som har föreslagit, att det för statens räkning upphandlade gatstensparti, som det nu gäller, endast undantagsvis skall försäljas. Det mesta skall upplagras. Skälet förstå vi. Det är för att det inte skall skapas en extra konkurrens till de mera normala arbetena, i den mån man kan tänka sig sådana, som förekomma i stenindustrin och bereda dess arbetare sysselsättning.

I övrigt vill jag peka på en annan, ganska viktig sak — herr statsrådet och chefen för socialdepartementet har nyss varit inne på den — nämligen att det förefaller inte vara så förfärligt farligt med stenlagringen. Som herrarna säkert redan tagit reda på, ha förra årets statsrevisorer sysslat med denna sak och gjort en liten utredning om hur det ligger till. Man finner då — jag tar smågatsten, som är den viktigaste — att staten under den tid, som detta har försiggått, har inköpt sten till en kvantitet av 2.345,744 kvm och att av denna sammanlagda kvantitet återstodo disponibla den 16 november i fjol 276,454 kvm. Och statsrevisorerna understryka i sitt uttalande, att återstående, icke disponerade kvantiteter syntes helt komma att tagas i anspråk under år 1936 utan att därför några särskilda åtgärder behövde vidtagas utöver dem, vilka redan beslutats.

Alltså, dessa fakta understryka icke herr Johanssons farhågor för att man huvudsakligen på grund av detta anslag skulle fullkomligt drunkna i statsbeställningar. Risken är inte så stor som det kan låta.

Herr socialministern har ju varit inne på problemet om vad som göres för att skapa framtidsmöjligheter för Bohusläns stenindustriarbetarebefolkningens försörjning, så jag skall inte gå in på detta. Inte heller skall jag närmare gå in på herr Forssells ganska kuriösa funderingar om att man skall pryda Bohuslän med konstverk i sten för att bereda människorna sysselsättning. Det är ju en gammal metod, även om den har varierat. Det byggdes ju pyramider av sten för länge sedan. De ha skaffat sina byggmästare en fyratusenårig berömmelse. Det är sålunda, kan man säga, om man ser det ur en viss synpunkt, inte alldeles bortkastat. Men jag undrar, om det inte i alla fall är klokare ur de nu levande människornas — både stenhuggares och övriga medborgares — synpunkt, att man försöker att göra så mycket praktisk nytta som möjligt av de pengar, som man lägger ner på att bekämpa arbetslösheten. Herr Forssell klagade över att dessa pengar till statsbeställningar av sten gävo en så dålig effekt, när det gällde att hjälpa arbetarna. Det är ett relativt ringa antal människor, som får sysselsättning i förhållande till de summor, som ges ut. Ja, det är klart att man kan reflektera över den saken, men om man gör en uträkning rörande det anslag, som det här är fråga om — 3 miljoner kronor — på antalet arbetare och arbetsår, så får man se, att en del mindre än hälften går till arbetslöner och en del mer än hälften går till övriga omkostnader. Om man gör denna beräkning, tror

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

jag inte att man behöver vara alltför rädd för de siffror, som herr Forssell å sin sida har ställt upp.

För övrigt är det nog så, att de råd, som herr Forssell gav, ha ganska liten användning. Det gäller ju att hjälpa människor, som befinna sig i ett akut nödläge. Då får man i detta fall ta till de medel, som man har provat vara hållbara. Det hjälper inte med några spekulationer, och så länge herr Forssell inte har givit några verkligt praktiska råd, tror jag att man får taga hans anvisningar med en nypa salt.

Herr von Heland och herr Gustafson i Domö ha varit inne på frågan om det verkligen behövs en så kraftig höjning av det av regeringen begärda anslaget. Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att denna höjning — och litet mer, förresten — har begärts av riksdagsmän ur samtliga partier från Bohuslän, alltså människor, som känna till det verkliga läget därnere. Om herrarna noggrant läsa igenom utskottsutlåtandet, så framgår det ju av de däri lämnade siffrorna rörande arbetslöshetens omfattning i Bohuslän, att även om denna höjning av anslaget beviljas, återstår en ganska stor del av stenhuggarebefolkningen att dra försorg om på ett eller annat sätt. Nog finns det utrymme för hjälp åt denna landsända, det behöva vi inte tvivla på, och det var insikten därom, som åstadkom, att statsutskottets majoritet ställde sig så välvillig till de propåer, som framkommit motionsvägen.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Sigfrid Hansson, Otto Wangson* och *Sanne*.

Herr Stendahl: Herr talman! När det vid tidigare tillfällen varit tal om statsinköp av gatsten, har jag regelbundet yrkat avslag. Jag skall inte nu trötta kammaren med att upprepa de skäl, som jag tidigare anført. Jag har inga nya att komma med, men menar, att de gamla äro goda nog, och skall därför inskränka mig till att med hänvisning till vad jag tidigare anført vid behandlingen av analoga ärenden yrka avslag på den kungl. propositionen, motionerna och utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Det kan visserligen vara önskvärt, som en hel del talare i denna debatt yttrat, att vidtaga åtgärder för arbetslöshetens avveckling inom stenindustrien, men ingen av de talare, som hittills haft ordet, har dock kunnat ge anvisning om huru detta skall tillgå, om jag nu undantager herr Forssell — ifall man vågar taga honom på allvar. Jag medger tillfullo, att det kan vara av värde att försköna en provins, som herr Forssell yttrade, men om det skall ske genom att utföra monument eller på annat sätt, det finge man väl diskutera, när det skulle igångsättas.

Det är i varje fall så, att det för närvarande finnes ungefär 6,500 arbetare inom gatstensindustrien. Av dessa ha icke mer än 2,300 arbete, alltså icke hälften. Genom de beställningar, som nu äro ifrågasatta, skulle endast 1,200 av dessa arbetare beredas arbete. Det är alltså en mängd av dessa arbetare, som måste söka sig arbete på annat håll. Nu förhåller det sig ju så inom dessa områden, att många av arbetarna ha skaffat sig egna hem och äro familjeförsörjare. Det är icke så lätt att omplantera dem, och statsmakterna böra tänka sig för, innan de vidtaga åtgärder i den riktningen, åtminstone ännu. Ty vi veta ju icke, vilken utveckling stenindustrien går till mötes. Det är ju icke så säkert, att vi icke åter kunna få en export i gång inom denna industri, och det ger ju anledning till att man får gå fram något försiktigt. Ännu så sent som 1927 uppgick exporten av gatsten till ett värde av 16 mil-

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

joner kronor, 1934 uppgick den till 3.4 miljoner för att under 1935 sjunka till 1.8 miljoner kronor.

Inför dessa förhållanden, som dock ha inträffat under den senaste tiden, är det ju givet, att man måste vara betänksam. Man får gå fram med försiktighet, ty eljest kan man åstadkomma förhållanden, som kosta landet mera. Därmed vill jag icke ha sagt annat än att man skall se till, att de unga stenarbetarna beredas arbete inom andra områden, men det är väl allas önskan, att så sker. Vad däremot en total avveckling beträffar, går den icke nu att genomföra.

Inför dessa förhållanden har jag inom utskottet icke kunnat motsätta mig den åtgärd, som här är föreslagen. Att vi inom utskottet ha höjt beloppet beror även på att förhållandena inom denna industri försämrats på sista tiden. De ha blivit mera prekära till följd av att stenexporten totalt avstannat. Skulle den åter komma igång, bör statsbeställningarna minskas, och utskottet uttalar, att ifrågasvarande stenbeställningsarbeten icke böra komma till stånd, i den mån läget på arbetsmarknaden icke så påkallar, vilket jag nu vill särskilt understryka.

Det finnes emellertid även en annan punkt, som jag vill beröra i samband med detta. Det har nog blivit så, att när man tänker på arbetslösheten inom stenindustrien, så äro Bohuslän och Blekinge i huvudsak de provinser, som man därvid ifrågasätter. Men vi ha dock även andra trakter i vårt land, där stenindustri förekommer. Jag tänker särskilt på en del kustsocknar i Kalmar län, där under senaste tiden ganska starka rop gjort sig hörda om att statsmakterna skulle vidtaga åtgärder för att hjälpa dessa betryckta stenarbetare. Jag vill vid detta tillfälle även påpeka det önskvärda i, att i den mån beställningar genom statens hjälp här komma till stånd även dessa distrikt må komma i åtnjutande av en proportionell andel i förhållande till arbetslösheten och den stenhuggning, som där tidigare har förekommit.

Såsom ett slutomdöme vill jag säga att jag, såsom förhållandena här ha legat till, icke kunnat motsätta mig detta anslag, och då i debatten ingenting nytt har framkommit, som kunde så att säga ha skingrat denna tveksamhet, anser jag mig icke böra frågå denna ståndpunkt.

I anledning av vad herr von Heland framhöll om att det vore ovanligt, att riksdagen på sätt som här sker i utskottets kläm anvisar var medlen skola tagas, ber jag att få återropa ett utskottsutlåtande från förra årets riksdag, nämligen statsutskottets utlåtande nr 6, där utskottet i punkt 13 hemställer, att riksdagen måtte »till stensättning av vägar för budgetåret 1935/1936 anvisa ett reservationsanslag av 1,000,000 kronor, att utgå av automobilskatte-medel». Alltså anvisade riksdagen redan förra året medel för detta ändamål och föreslog det sätt, på vilket de skulle utgå. Denna punkt i utlåtandet bifölls av båda kamrarna. Det är följaktligen ingen ny praxis, som i och med detta skulle införas.

Med återopande av vad jag nu sagt, herr talman, finner jag ingen anledning att frågå vad utskottet här hemställt.

Herr Sköldén: Herr talman! Flera av de föregående talarna ha frågat, vad som har hänt, eftersom utskottet frångått Kungl. Maj:ts förslag. Jag skulle vilja framställa en ny fråga: Vad har hänt, sedan utskottet fattade sitt beslut, när praktiskt taget hela högerpartiet har en annan uppfattning än dess representanter i utskottet vid det tillfället hade? Där måtte också något ha inträffat.

Vad nu angår själva saken, vill jag erinra därom, att en motion föreligger, som undertecknats av samtliga riksdagsmän från Bohuslän ur santliga par-

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

tier. Jag förutsätter, att vi i någon liten mån begripa, att detta anslag behövs. Det gäller en landsända, som befinner sig i en sådan situation, att jag tror att herrarna, om ni vore bohuslänningar, inte skulle hysa någon tvekan om denna sak.

Här pratas om stenhuggarna och hur svårt de ha det. Herr Forssell rekommenderade att vi skulle låta dem slå makadam i stället för gatsten. Herr Forssell sade, att gatsten är svår och tung att frakta. Men, herr Forssell, är det rim och reson att låta stenhuggare slå makadam i Bohusläns berg för att frakta denna mindervärdiga vara, som med maskin kan slås överallt för en bråkdel av vad den där skulle kosta, även om förtjänsten i detta fallet blir mycket låg. Herr Forssell talade vidare om, att så och så litet går till arbetslöner, och så och så mycket går bort på annat. Endast 900 arbetare skulle sysselsättas. Det är fel. Det blir minst 1,200. Dessutom kan jag tala om, att det blir fler än 1,200, ty arbetarna själva ransonera sin förtjänst och sitt arbete så, att det blir flera, som få arbete, men de få förtjäna mindre än dessa 100 resp. 125 kronor i månaden. De övriga pengarna gå till stor del en annan väg, som icke nämnts här i dag och som jag förresten icke ens sett omnämnd i skrift, nämligen till transport av denna sten från huggningsplatsen till hamnar, järnvägsstationer o. d. Herrarna känna kanske inte till saken, men det går till på det sättet, att stenbolagen hyra berg av jordägarna för en i regel ganska ringa penning, varvid de senare ha förmånsrätt att transportera stenen till viss plats. Detta har gjort, att jordvärdet, gårdsvärderna, taxeringsvärderna ha ställt sig ganska höga. Köpare av dessa gårdar ha i sin tur ansett sig kunna betala dessa priser, därför att de gjort sig goda förtjänster på att köra sten. När stenhuggningen är slut, är det också slut med transporterna, men jordvärdet, inköpspriset på gårdarna är detsamma som förr. Det enda som förändrats för dessa stackars människor är, att de i kommunal-skatt måste betala 20 à 30 kronor per bevillningskrona. Då kunna herrarna tänka sig, i vilken situation dessa bönder befinna sig, när de förlorat sina inkomster, när skatten stiger på detta sätt, när det förekommer, att kommunerna inte ens få låna på växlar, som deras egna förtroendemän underskrivit. Sådant är läget hemma i Bohuslän, och då få herrarna inte förväna sig över att vi bohuslänningar försöka att utverka litet hjälp. Det är inte fråga om att »konservera» stenindustrin, som herr Johansson i Fredrikslund sade här. Det gäller endast att bereda sysselsättning åt en tiondel av de arbetare, som tidigare varit sysselsatta där.

Innan jag slutar, vill jag påpeka en sak, som herr andre vice talmannen också var inne på, nämligen fluktuationerna inom stenindustrin. Det har alltid varit så med denna industri, att antingen har den blomstrat eller också legat nere för att sedan åter komma i gång med våldsamt fart. Det är inte uteslutet, att vi få fart på stenindustrin ännu en gång. Det vore därför bra, om vi kunde stödja dessa arbetare. Det är endast fråga om dem som ha egna hem. Jag kan också tala om, att 25 % av egnahemslånen i Bohuslän gått till stenhuggeridistriktet. Slopas stenindustrin, så belastas hushållningssällskapen med kostnader, som de inte kunna bära, och då måste staten ingripa i det fallet. Detta är en av de många konsekvenser, som kunna uppstå, om stenhuggarna lämnas utan hjälp.

Jag vill inte ytterligare upptaga tiden. Jag skall endast yrka bifall till utskottets förslag.

I herr Sköldens yttrande instämde herr *Gustavson, John*.

Herr von Heland: Herr talman! Herr socialministern var vänlig nog att svara på ett par av mina frågor, men han svarade tyvärr inte på den viktiga-

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

ste av dem, nämligen om regeringen under den månad, som har gått, sedan propositionen avlämnades, hade funnit något, som så förändrat läget, att regeringen ansåg, att man borde frångå regeringens proposition.

Nu ville väl herr Lindström på något sätt besvara den frågan, ty han anförde, att den motion, som hade väckts, var underskriven av riksdagsmän från alla partier, och de bohuslänska riksdagsmännen borde bäst känna till förhållandena i Bohuslän. Ja, det är givet, att man tycker, att man bäst känner till förhållandena i sin hemtrakt — i det fallet vill jag inte alls motsäga herr Lindström. Men det är väl dock så, att det är så mycket här i vårt land, som är nödvändigt. Saken är bara den, att man mycket olika bedömer vad som är nödvändigt, beroende på vars och ens individuella uppfattning. Vi känna ju till här i riksdagen hur detta yttrar sig. Vi ha ju Norrlandsfrågor, som samla eniga Norrlandsbanker; vi ha en kalkfråga, om vilken hela Västergötlandsbanken är enig o. s. v. och i dag ha vi fått en stenhuggerfråga, som skapar eniga Blekinge- och Bohuslänsbanker, och till dessa grupper ansluter sig nu herr andre vice talmannen, därför att det finns stenhuggerdistrikt också inom Kalmar län.

Detta är väl ändå en avvägningsfråga, där det gäller att bedöma, hur stora belopp som böra utgå i dylika anslag. Jag har ansett, att regeringen, som kan skaffa sig alla informationer, som behövas, har mycket goda förutsättningar för att göra denna avvägning, och det är av den anledningen jag har fastnat för kommunikationsministerns uttalande, att han auser ett anslag på 2 miljoner kronor innebära en lämplig avvägning.

Nu bemötte herr andre vice talmannen vad jag sade om att man inte borde frångå praxis vid medelsanvisningen, och han tog upp ett exempel på ett motsatt förfarande. Jag vill ändå hålla fast vid att det jag anförde är praxis inom statsutskottet, när det gäller medelsanvisning. Så förfar man i de flesta fallen, men det är ju mycket möjligt, att man kan leta upp undantag, undantag som kanske vid ett ingående bedömande kunna anses en smula olämpliga, varför jag inte vet, om det är lämpligt att anföra sådana undantag i en debatt för att bemöta en annan talare.

Herr socialministern svarade på en av mina frågor och sade, att han för sin del inte skulle bli ledsen, om anslaget på 2 miljoner kronor höjdes till 3 miljoner. Jag kan ju förena mig med herr socialministern — ty jag är mycket intresserad av att man hjälper dessa utblottade människor i stenhuggerdistrikten — och säga, att inte jag heller skulle vara ledsen, om de finge all den hjälp, som det är möjligt att ge. Tyvärr har herr finansministern gått nu — han var inne, när socialministern fällde det yttrande, som jag nyss citerade. Det hade emellertid varit mycket intressant att höra, om herr finansministern i likhet med herr socialministern skulle ha förklarat, att inte han heller bleve ledsen, om man höjde anslag på detta sätt med en eller annan miljon — detta blir väl första miljon, varmed riksdagen kommer att öka ett av Kungl. Maj:t begärt anslag. Men kanske herr kommunikationsministern har samma uppfattning som herr socialministern — det är ju de båda, som handlagt detta ärende.

Jag vill inte genom ett yrkande söka förhindra, att denna miljonhöjning kommer till stånd, och jag har inte förut, herr talman, yrkat bifall till reservationen, och jag gör det inte nu heller, men blir det votering, kommer jag naturligtvis att följa min egen reservation och alltså herr Gustafsons i Domö yrkande om bifall till reservationen och därmed propositionen.

Herr statsrådet **Leo**: Herr talman! Jag ber att genast få förklara, att jag för min del inte känner mig ledsen över att statsutskottet har varit så väl-

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

villigt, att det icke bara har bifallit Kungl. Maj:ts förslag att anvisa 2 miljoner kronor till hjälp åt de arbetslösa stenhuggarna, utan också ansett sig kunna öka detta belopp med 1 miljon kronor till 3 miljoner. Då Kungl. Maj:t framlade sin proposition, ansågs med hänsyn till olika omständigheter, att det för ändamålet skulle vara lämpligt med ett belopp av 2 miljoner kronor, vilket kunde anvisas av det löpande årets bilskattemedel. Men då nu statsutskottet för sin del har funnit, att man också kan redan vid denna tidpunkt reservera ett belopp av 1 miljon kronor av nästa års bilskattemedel, har jag, som sagt, alls ingenting att invända däremot, och jag tror inte heller, att finansministern har det.

Det gäller nämligen här en fråga om hur mycket man anser sig kunna och vilja ge. Man behöver inte vara rädd för att man ger för mycket, d. v. s. att det skulle medföra någon som helst svårighet att placera en summa av 3 miljoner kronor till hjälp i de ifrågavarande arbetslöshetsdistrikten. Herr andre vice talmannen erinrade om att av de 10,000 à 12,000 stenhuggare, som under högkonjunkturen voro sysselsatta i stenhuggeridistrikten, finnas mellan 6,000 och 7,000 kvar, av vilka för närvarande endast omkring 2,300 ha arbete. Av dessa 2,300 äro i sin tur cirka 1,200 sysselsatta med arbeten, som ha kunnat komma till stånd endast genom statsingripande i form av kreditgaranti. Ifrågavarande arbeten ta i det närmaste slut med denna månads utgång, då således av de cirka 7,000 stenhuggarna endast omkring 1,100 skulle vara i arbete. Det är klart, att då man här rör sig med ett så stort antal arbetslösa, kommer icke en ökning av anslaget med 1 miljon kronor att vålla någon svårighet, när det gäller att få en förnuftig användning för pengarna.

Då nu statsutskottet har ansett sig kunna disponera detta belopp av nästa års bilskattemedel, har jag som sagt ingen som helst invändning att göra emot förslaget, så mycket mindre som man måste säga, att bilskattemedlen i detta fall användas för ett ändamål, som väl i mycket hög grad kommer bilismen till godo. Det gäller stensättning av våra mest trafikerade vägar, och jag skulle tro, att bilisterna komma att i hög grad uppskatta, att våra huvudvägar allt mer bli helpermanentade.

Herr Nylander: Herr talman! Jag har icke stillatigande kunnat åhöra den skönmålning av statens stenpolitik, som här för en stund sedan presterades av herr Lindström. Han gav nog en historiskt riktig skildring av händelseförloppet, då han talade om hur det har beviljats mellan 8 och 9 miljoner kronor och hur för dessa medel åstadkommits, jag tror det var 2.2 miljoner kvadratmeter smågatsten. Han omtalade vidare, att av hela detta parti beräknas det återstående bliva förbrukat under innevarande år, och därför, säger han, möter det inte alls några betänkligheter, att staten fortsätter på denna väg och kommer med ytterligare stenbeställningar. Jag får säga, att man måste vara mycket kvick i tankarna, om man skall kunna följa honom i denna galopp.

Hur förhåller det sig i själva verket med hela denna historia? Jo, 1931 beviljades ett första anslag till statsbeställning å gatsten. Det ansågs då vara en så säker penningplacering, att riksdagen till och med beslöt att anvisa beloppet av lånemedel, och först när företaget under årens lopp visat sig mycket vanskligt på det sättet, att det var svårt att placera stenen, beviljades anslag till samma ändamål av skattemedel. I vad mån har det nu visat sig möjligt att avyttra denna sten? Riksdagens ledamöter torde veta, att de direkta försäljningarna av sten ha varit helt obetydliga. Sedermera gjordes försök att till nedsatt pris och med vissa bidrag från statens sida till bestridande av frakter, omlastningskostnader och dylikt bjuda ut stenen särskilt till städer och

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

vägdistrikt. Inte heller detta lyckades. Man gick då ett steg längre och erbjöd sig att skänka bort gatstenen. Inte heller detta lyckades. Och vad har riksdagen fått göra? Jag erinrar om att riksdagen har fått bevilja ena året 4 miljoner och det följande 5 miljoner kronor, d. v. s. tillsammans 9 miljoner, för att själv åtaga sig att sätta denna gatsten, som man, när de första beställningarna gjordes, ansåg det vara en så fin affär att inköpa, att man ansåg sig bara behöva tillfälligt låna upp de erforderliga beloppen.

Jag får säga, att det är en av statens allra mest misslyckade affärer och tråkigaste felbedömningar, som möter en, när man sätter sig in i hur dessa stenbeställningar ha finansierats, hur de verkat och hurusom det har varit möjligt endast med nya stora anslag från statens sida att äntligen göra sig av med den lagrade stenen. Det måste vi ha klart för oss, när vi gå vidare på denna väg, och man får inte så lekande lätt som herr Lindström glida över farhågorna och säga, att några sådana inte behöva hysas.

Det har förut framhållits här i dag, jag tror av ett par talare, att det inte är nog med att vi nu beställa sten och lägga den i lager, utan att den också skall komma till någon nyttig användning. Men mellan att stenen ligger i lager och att den verkligen i användbart skick finnes utlagd på våra vägar är det ett mycket stort steg, vars förverkligande kräver en mycket större kapitalinvestering än den, som för närvarande är föreslagen. Jag kan nämna, att de 4 miljoner, som 1934 beviljades till statliga stensättningar, ha räckt till att sätta cirka 570,000 kvadratmeter sten, och det belopp på 5 miljoner kronor, som beviljades förra året, har beräknats räcka till sättning av 610,000 kvadratmeter. Detta innebär, att om riksdagen nu beslutar att göra de föreslagna beställningarna för 3 miljoner kronor, motsvarande c:a 825,000 kvadratmeter gatsten, kommer det att åtgå ytterligare ungefär 7 miljoner kronor, innan denna sten ligger på sin plats till nytta för trafiken. Den utgift, som riksdagen i dag har att taga ställning till, är således icke 3 miljoner kronor, utan den rör sig i själva verket om cirka 10 miljoner kronor.

Jag har för min del sedan många år tillbaka vid upprepade tillfällen i denna kammare talat om hur dessa stenbeställningar skulle komma att verka och vilka kostnader de skulle föra med sig, och därför anser jag det vara min skyldighet att återigen vid detta tillfälle erinra härom. I övrigt vill jag endast tillägga några ord.

Det har från åtskilliga håll här påtalats, att man inte har fått några anvisningar om hur man skall på annat sätt behandla problemet med arbetslösheten i stendistriktet i Bohuslän och Blekinge — jag tror att det var särskilt herr andre vice talmannen, som berörde den frågan. Jag kan inskränka mig till att peka på de nya uppslag i denna angelägenhet, som framkommit i en av högerpartiet avgiven motion, där man framför allt försöker att anvisa sådana utvägar, som ge möjlighet för stenindustrien att så att säga söka sig tillbaka till de normala avsättningsområden, som den förut haft, och att återigen komma in på dessa marknader. Det torde väl nämligen i närvarande stund vara klart för riksdagens samtliga ledamöter, att det inte finns någon som helst möjlighet att här i landet uppdriva en sådan konsumtion av gatsten, att den på något vis skulle kunna svara emot den stora produktion, som en normal sysselsättning inom stenindustrien medför, utan om någon verklig framtid för stenindustrien skall kunna skapas, måste denna produktion inriktas på export, såsom tidigare var fallet. Högern har i detta avseende kommit med ett par uppslag. Det ena är, att man speciellt för leveranser av gatsten skulle öka exportkreditgarantien, vilken för närvarande uppgår till 75 procent, till 85 procent och samtidigt i viss mån lämna bidrag för att möjliggöra sådana, man kan kalla det bytesaffärer eller kompensationsaffärer, som numera ha blivit allt mer

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

vanliga i det internationella handelsutbytet mellan stater, som var och en för sig söka att kringgärda sig med handelspolitiska restriktioner. Vi ha sett, att sådana bytesaffärer kunnat genomföras med andra varuslag och till vissa länder, och det torde inte vara uteslutet, att man kan gå fram på den vägen även i förevarande fall.

Jag är emellertid också på det klara med att hela programmet måste göras upp på relativt lång sikt. Det går inte att genast och på en gång genomföra en sådan anordning så, att den leder till ett lyckligt resultat för stenarbetarna i stendistriktet. För närvarande måste därför andra åtgärder vidtagas för att tillfälligt hålla verksamheten i gång. Och för att vinna det syftet hade jag för min del nog ansett det lämpligt att följa Kungl. Maj:ts förslag. Då jag, som deltagit i statsutskottets behandling av denna fråga, gått med på det förslag, som där har framkommit, om anvisande av 3 miljoner kronor, så har jag ingalunda för min del gjort det reservationslöst på det sättet, att jag inte skulle ha varit medveten om de svårigheter, som äro förknippade med ett beslut i enlighet med utskottets förslag. Jag har här velat ge tillkänna denna uppfattning, så mycket mer som jag har gjort det vid flera tidigare tillfällen. Jag tror inte, att herr Sköldén, som trodde sig kunna konstatera en ändrad uppfattning inom högerpartiet i denna fråga, har något belägg därför, eftersom vi såväl inom utskottet som i debatterna i kamrarna nu och vid tidigare tillfällen givit uttryck för de betänkligheter, som man måste hysa inför ett fortsatt tillämpande av de hjälpåtgärder, som här förelagits.

Herr **Hagman**: Herr talman, mina herrar! Om det vore fullkomligt klart, att den svenska gatstensindustrin är död och att man för framtiden inte längre får någon export att räkna med, då vore det knappast lämpligt att här i dag bevilja något anslag till fortsatta stenbeställningar. Jag har emellertid för min del, med den kännedom, som jag fått om läget i Bohuslän och denna industris utveckling hittills, kommit till den uppfattningen, att man ännu inte kan definitivt besvara den frågan. Men man får nog på ganska goda grunder antaga, att det antal arbetare, som för framtiden kan få sysselsättning inom gatstensindustrin, blir betydligt mindre än det antal, som under den egentliga högkonjunktursperioden fram till 1929 års slut inom denna hade sin sysselsättning. Därför är enligt min uppfattning den linje alldeles riktig, som här i dag nämndes av socialministern, nämligen att sådana arbetare från stenhuggeridistriktet, som skola gå i de yrkes- och bildningsskolor, vilka nu komma att sättas i gång, böra avstängas från att hålla på med gatstenstillverkning, därför att man måste lägga huvudvikten av sina ansträngningar på att få en ändrad yrkesutbildning till stånd bland de unga, som just sker i dessa skolor, så att de så småningom kunna flyttas över till andra arbetsområden i landet. De äldre stenhuggarna är det synnerligen svårt att omplacera, och dem får man hjälpa där nere i deras hemorter på ett eller annat sätt.

Saken är ju den, att läget på den svenska arbetsmarknaden för närvarande är ganska egendomligt. Vi ha å ena sidan en hel del arbetstillfällen, som man inte kan finna någon arbetskraft till, och å andra sidan finns allt fortfarande en omfattande arbetslöshet. Orsaken till att dessa båda faktorer inte kunna sammanjämkas är den, att det kräves specialutbildning till och med på jordbrukets område. Det är närmast inom den mekaniska verkstadsindustrin, det alltjämt varje vecka äger rum efterfrågan på arbetskraft. Det finns inga sådana fackutbildade arbetare lediga. Inte heller jordbruket kan taga emot vilka industriarbetare som helst, utan man vill, att jordbruksarbetarna också i viss omfattning skola vara utbildade för sina arbetsuppgifter.

Beträffande stenindustriens äldre arbetslösa är det på samma sätt som med

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

alla andra industriarbetare, att de bäst trivas med att bli hjälpta inom sitt eget yrke, och därför vill stenarbetare framförallt ha sysselsättning inom det egna yrket. En hjälpverksamhet för arbetslösa genom att bereda arbete i det egna yrket blir alltid något dyrare än en hjälpverksamhet efter de allmänna linjer, som i vårt land tillämpas. Men därnere i Bohuslän äro förhållandena sådana, att arbetsmarknaden är så föga differentierad, att om de arbetslösa skola hjälpas i sin hemort, är det inte något annat att välja på än gatstenstillverkning.

Redan 1918 beträddes i vårt land denna linje beträffande stenindustriens arbetare, i det att åt dem bereddes förmånen att bliva hjälpta inom det egna yrket, under det att alla andra blevo hjälpta genom placering vid olika slags andra allmänna arbeten. Under åren 1918 till 1921 hade vi inte mindre än 7 stora gatstensbeställningar på cirka 7 $\frac{1}{2}$ miljoner kronor, och det var precis samma förhållande då som nu, att man inte kunde finna någon avsättning för stenen i vanlig ordning inom landet. De sista resterna skänktes bort till städer och väghållningsdistrikt, och då kunde man också konstatera, att stenen på grund av sin skrymmande karaktär och tyngd till och med var svår att skänka bort. Det var endast städer och kommuner, belägna vid vattenvägar, som kunde taga emot denna gratissten. Så snart den skulle fraktas på järnväg, blev den för dyr, till och med när den inte kostade mer än frakten.

År 1924 hade man avvecklat den historien, och så kommo de nya svårigheterna till stånd 1931. Då gick man in på en delvis annan linje. Det tillsattes, liksom nu är föreslaget, en steninköpskommitté, och denna skulle verkställa de inköp av sten, som riksdagens anslag medgävo. Jag deltog i egenkap av representant för arbetslöshetskommissionen i denna kommittés samtliga sammanträden — det måste ju finnas ett visst samband mellan denna på annan linje bedrivna arbetslöshetspolitik och den av kommissionen bedrivna. Jag skulle vilja delgiva kammaren ett par synpunkter från de erfarenheter, som jag där gjorde. Vi skulle först och främst få fram ett pris på smågatsten, varav de väsentligaste beställningarna gjordes, och efter ingående undersökningar fastställdes ett pris av 3 kronor 50 öre per kvadratmeter dylik sten. De första kontrakten avslötos med firmorna på basis av ett pris av 3 kronor 50 öre per kvadratmeter. Vi hade emellertid icke slutfört alla de gjorda beställningarna hos firmorna, förrän det visade sig, att ute i marknaden kunde man för ett pris av 3 kronor 25 öre per kvadratmeter köpa sten, som i vissa fall åtminstone offererades från dessa firmor. Samma firmor, som alltså höggo sten för statens räkning till ett pris av 3 kronor 50 öre, offererade sten på den öppna marknaden för 3 kronor 25 öre. Det är möjligt, att detta pris medförde förlust.

Här kommer jag in på ett mycket viktigt kapitel. Skall man nu bedriva en hjälppolitik genom stenbeställningar, kommer man in på frågan, hur mycket som går till arbetslöner och hur mycket som går till annat. Det är nämligen ett faktum, att man genom att beställa sten även hjälper arbetsgivarna och företagarna i deras verksamhet. Det är oundvikligt. Nu äro förhållandena inom stenindustrien egendomliga så till vida, som det är en 4 å 5 stora firmor, som äro sysselsatta på detta arbetsområde i vårt land, och jag tror, att det inte skulle skada, när man nu från det allmännas sida verkställer så många undersökningar, om man då också tittade litet på denna industris organisation och förutsättningar, ty det har verkligen från olika håll gjorts gällande, att det betalas dryga hyror för de stenbrott, där ingen bearbetning sker, och vidare att man har mycket stora omkostnader även i andra avseenden. Detta gör, att industrien har rätt svårt att konkurrera på den öppna marknaden och att prisen på dess produkter därför komma att ställa sig relativt höga.

Man har även gjort andra försök att få till stånd hjälpåtgärder för denna

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)
industri. Vi hava ju i Göteborg en särskild exportorganisation för denna industri, vars inverkan på förhållandena man också borde undersöka.

Men beträffande den huvudfråga, som föreligger i dag, nämligen om man skall hjälpa stenindustriens arbetare genom att göra stenbeställningar, eller göra detta på annat sätt, måste jag säga, att om man nu inte gör stenbeställningar, måste det ske antingen genom kontantunderstöd eller också genom hänvisning till reservarbeten. Ty det är en sak, som är klar, nämligen att man måste hjälpa dessa under många år hårt drabbade människor att komma över den tid av svårigheter, som ju för dem har varat under många år. Arbetslöshetskommissionen har för sin del alldeles tillräckligt med klienter förut, och det synes närmast vara en fördel, om man kan minska efterfrågan på den hjälp, som därifrån kan lämnas. Att hjälpa genom kontantunderstöd, som man delvis fått göra under denna tid, har inneburit ett supplerande moment. Så snart de lån, som firmorna fått, förbrukats, måste kommissionen rycka in med kontantunderstöd, ty människorna måste ju erhålla hjälp. Att hjälpa med kontantunderstöd är enligt min mening en väg, som icke är önskvärd. Arbeta i någon form bör beredas dessa grupper.

När det vidare är så, att man absolut inte i dag kan säga, att den svenska gatstensindustrien är definitivt död, tycker inte jag, att man skall säga, att inga anslag böra beviljas, utan det bör man vänta med, tills det är fullkomligt klart, hur det skall bli för framtiden med denna industri.

Om den tiden kommer, att man kan säga att storindustrien är definitivt död, få vi se, hur herrarna ställa sig till det evakueringsproblem, som kommer att föreligga. Det är ytterst svårt att flytta massor av människor från ett ställe där de äro rotade, till ett annat, i all synnerhet om man inte vet, vad man skall sysselsätta dem med på det nya stället. Jag tillhörde för några år sedan den så kallade Seskarökommittén, som enhälligt föreslog, att man skulle evakuera Seskarön. Det rörde sig då om cirka 250 man. När problemet härmed kom inför riksdagen, minns jag, att alla representanterna på Norrlandsbankarna reste sig häremot oavsett partilinjer. De gingo inte med på detta och förklarade, att denna fråga borde lösas på annat sätt. I stället beslöt att låta staten övertaga det där befintliga sågverket. Så gjorde man den gången och härmed klarades den frågan. Evakueringsproblemet i Bohuslän är av mycket större räckvidd, och det finns inga platser, dit man kan föra över vederbörande och säga, att om ni flytta dit, få ni omedelbart anställning. Jag tror därför, att vi måste tillsvidare räkna med de faktiskt föreliggande svårigheterna, och även om det är så, att det finns ett visst fog för att säga, att det kan medföra kostnader, kanske extra kostnader, för att bli av med stenen, finns det, såvitt jag kan se, ingenting annat att göra än att hjälpa vederbörande på den linje, som utskottet förordar.

Då jag hör, att Kungl. Maj:t för sin del inte hade något emot att beloppet höjes från 2 miljoner till 3 miljoner kronor, vill jag också för min del ge min anslutning till förslaget om detta högre belopp. Men det är riktigt, som det är sagt här förut, att man naturligtvis inte kan — särskilt därför att det är så svårt att bli av med stenen — i oändlighet fortsätta med denna hjälpolitik, och alla, som framfört denna synpunkt, ha ju rätt däri. Men när det gäller att anvisa, vilka nya åtgärder som skulle tillgripas för att inte behöva vidtagna vad som här föreslås, då äro vi ju alla i avsaknad av några verkligt positiva förslag. Jag har haft tillfälle att höra de förslag, som den kommitté har utarbetat, vilken speciellt har sysselsatt sig med Bohuslänsproblemet, och jag får säga, att det var åtskilliga förslag att välja på. Men jag är rädd för att man nog måste säga, att det är ganska diskutabelt, huruvida något av de förslag, som framförts, ur ekonomisk synpunkt är möjligt att genomföra och

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

göra vinstgivande. Det kan därför hända, att man därnere så småningom får ett evakueringsproblem i stort, som kommer att draga mycket stora kostnader, men man vill naturligtvis i det längsta draga sig för dessa åtgärder. Men när det blir klart, att detta måste ske, blir det naturligtvis mycket olämpligt att bevilja anslag till stenbeställningar, ty dessa komma enligt min mening snarast att motverka utflyttning från berörda bygder.

Men för närvarande finns enligt min mening ingenting annat att göra än att i en eller annan form hjälpa vederbörande, och ur de synpunkter, som jag här har anfört, herr talman, ber jag att för min del få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Läget är ju det, att enighet råder därom, att den ungdom, som växer upp i stenarbetarhemmen, i erforderlig mån och så vitt möjligt inriktas på andra levnadsbanor. Man är inte heller nödvändigtvis född till just det yrke, som ens far haft.

Faran är då, att om de unga inte få andra utvägar, måste de inrikta sig på stenarbete. Därigenom kommer den äldre generationen av stenarbetare att tillföras en längre livstid, än som varit önskligt, när det gäller att minska tillförseln av arbetskraft till ett yrke, som inte längre har de proportioner, som det hade i gamla tider. Emellertid är det nu fråga om en övergång. När den äldre generationen dör ut, regleras saken av sig själv. Det gäller således en period av åtskilliga år framåt.

Då kan man förstå regeringens försiktighet att bara föreslå 2 miljoner kronor. Ty ju mera man lagrar sten, som inte kan avyttras, desto mindre arbetstillfällen i stenindustrin återstår för de kommande åren, och ju större bli svårigheterna att få anslag till densamma.

Det finns emellertid enligt min uppfattning två avgörande skäl för utskottets förslag. Det ena är, att om man inte kan skaffa de äldre arbetarna arbete, måste man ge dem kontant arbetslöshetsunderstöd. Även dessa pengar gå ut i rörelsen, genom att de köpa varor. Men då vinner man icke samtidigt den fördelen, att det för detta arbetslöshetsunderstöd på samma gång produceras en vara, som väntar på bättre konjunkturer. Såsom socialministern framhöll, är det inte sagt, att dessa konjunkturer inte komma. Vi ha nu upplevat den första etappen av de så kallade autostradornas period här i landet och i den övriga världen. Det kan hända, att det material, som där har använts och som förefaller elegant och smidigt, i alla fall nöts ut mycket fortare än stenbeläggningen. Jag såg i en tidning en uppgift, att man — jag tror, att det var i Holland — redan börjar, därför att de äro mindre hållbara, riva upp de där gamla anläggningarna och i stället belägga vägarna med sten. När således autostradorna ridit ut sina barnaår, kan det hända, att det uppstår en gyllene tid igen för gatstensindustrin genom att vägarna beläggas med ett ostridigt mycket varaktigare och således i längden också billigare material. Det är dessa förhoppningar, herr talman, jämte det förhållandet, att det är bättre att få en vara producerad vid arbetslöshetens bekämpande än att inte få någon sådan, som göra, att jag utan betänkande röstar för statsutskottets hemställan.

Men härtill må tilläggas, att då nu måste anvisas även andra utvägar, såsom herr Hagman sade, för befolkningen, har man — utom att ungdomen skall ledas in på andra banor och därigenom i viss mån jämväl kunna överföras till andra landsdelar — visserligen lagt vikt vid att söka skapa industri, både stor- och småindustri i norra Bohuslän. Det är naturligtvis en tulipanaros, herr talman, som herr Hagman också påpekade. Det är ganska svårt att åstadkomma en industri, som skall tillverka saker, som kanske inte

Ang. statsinköp av gatsten. (Forts.)

behövas, då ju i alla fall marknaden är så upptagen. Man får dock göra vad man kan.

Då vill jag erinra, att för den tillfälliga period, som det nu gäller, nämligen de äldre arbetarnas livstid, bör man även söka vidtaga provisoriska åtgärder för beredande av arbete med grundläggande samtidigt av en varaktig utveckling till det bättre. För min del har i detta syfte förordats, att Inlandsbanan, som av gammalt är bestämd att framdragas till Svinesund enligt riksdagens uttryckliga uttalande, då banan skulle anläggas, och som också en gång i tiden kommer dit — lika säkert som stjärnornas gång — nu måtte börja terrasseras ifrån Skee station fram till Svinesund. Därigenom beredes ju under 2, 3, kanske 4 år en myckenhet arbete just åt stenarbetarna, som äro vana vid ett sådant tungt arbete, där det också skall arbetas i sten mycket. Därmed lägger man också grunden för en framtida, större livaktighet, ty genom sådana kommunikationer blir norra Bohuslän — varom befolkningen kan säga ungefär detsamma, som man säger i Härjedalen om detta landskap: »Det land, som Gud glömde» — omsider tillgodosett med kommunikationer, fasta och varaktiga kommunikationer, som äro en förutsättning för ett uppblomstrande näringsliv och samverkan både norrut och söderut. Den lika säkert nödvändiga sammanbindningen med den norska statsbanan, som ju alltid varit riksdagens och järnvägsstyrelsens önskemål, kommer också närmare sin fullbordning genom ett sådant terrasseringsarbete.

På dessa grunder ber jag för min del, herr talman, att få ansluta mig till statsutskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; samt 3:o) att utskottets hemställan skulle avslås.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 54, angående rätt för kaptenen i Karlsborgs artilleriregemente, löjtnanten vid regementet B. E. G. Rudling att tillgodoräkna sig viss tjänstetid för placering i löneklass m. m.; och

nr 59, angående avlösning av arrendet å kronoegendomen Hässlö.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna första lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning; och

nr 2, i anledning av verkställd granskning av militieombudsmannens ämbetsförvaltning.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av väckta motioner angående upphävande av lagarna om kollektivavtal och om arbetsdomstol;

nr 2, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 30 maj 1919 om begränsning av tiden för idkande av handel och viss annan rörelse; samt

nr 3, i anledning av väckt motion om förbud mot värnpliktigas skiljande från av dem vid inkallande till värnpliktstjänstgöring innehaft arbete med mera.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlönings- och pensionsförhållanden för kronojägaren å indragningsstat vid domänverket E. J. Grafström; samt

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för distriktsveterinär att för löneklassplacering tillgodoräkna viss föregående tjänstgöring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 51, 52, 54 och 57—59 blevo desamma på begäran bordlagda.

Anmälades och bordlades statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 19, i anledning av remiss från andra kammaren av två av herr E. Lithander väckta motioner;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående grunderna för bestämmandet av provisoriskt dyrortstillägg m. m. åt vissa befattningshavare i statens tjänst jämte en i ämnet väckt motion m. m.;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Svenska järnvägsmännens vilohemsförening u. p. a. för utvidgning av föreningens semesterhem å Hällekind;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande av reparatören H. C. T. Lund oriktigt uppburna dyrtidstillägg; samt

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under utgifter för kapitalökning gjorda framställning om anslag till studielånefonden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.47 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Lördagen den 8 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr statsrådet *Möller* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:
nr 60, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;
nr 61, angående lån till Jönköpings läns landsting för anskaffande av materiell för yrkesundervisningen vid Höreda skyddshem; samt
nr 62, angående understöd åt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall.

Herr *Berling* anmälde, att han åter infunnit sig vid riksdagen.

Justerades protokollen för den 1 och den 4 i denna månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Carlström* för tiden från och med den 8 till och med den 19 innevarande månad samt herr *Bergqvist* för tiden från och med den 13 februari till månadens slut.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av vissa anslag under femte huvudtiteln jämte en i ämnet väckt motion;

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp för statens räkning av gatssten jämte två i ämnet väckta motioner; samt

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under sjätte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till möbler m. m. för kanslihuset.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 51, angående inrättande vid karolinska mediko-kirurgiska institutet av en professur i radioterapi m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 52, angående dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring åt biskopen i Härnösands stift Torsten Bohlin.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 54, angående rätt för kaptenen i Karlsborgs artilleriregemente, löjtnanten vid regementet B. E. G. Rudling att tillgodoräkna sig viss tjänstetid för placering i löneklass m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 57, angående anslag till statens växtskyddsanstalt för byggnadsarbeten m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 58, angående ersättning från kyrkofonden för övertalig personal vid domänverket.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 59, angående avlösning av arrendet å kronoegendomen Hässlö.

Föredrogs statsutskottets memorial nr 19, i anledning av remiss från andra kammaren av två av herr E. Lithander väckta motioner.

Om återlämnande från statsutskottet av två dit remitterade motioner.

Detta memorial lydde:

»Till statsutskottet har från andra kammaren remitterats två av herr E. Lithander väckta motioner, avseende den ena, nr 420, viss ersättning till förre vinhandlaren Ernst Laurell och den andra, nr 421, viss ersättning till förre cigarrfabrikanten Flora Swensson.

Då de i förevarande motioner väckta frågorna icke lämpligen torde böra behandlas av statsutskottet, får utskottet med stöd av § 7 av de för riksdagen gällande reglementariska föreskrifterna hemställa, att herr E. Lithanders ovannämnda motioner må till andra kammaren återlämnas.»

Herr förste vice talmannen: Jag ber att få hemställa, herr talman, att utskottets hemställan måtte bifallas, med förklarande att motionerna äro av beskaffenhet att böra behandlas av bevillningsutskottet.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 20—23.

Föredrogs och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 60—62.

Herr *Lindhagen* väckte en motion, nr 303, med tillägg av expropriationsrätt m. m. till propositionen nr 46 om jordanskaffningsverksamhet inom Västerbottens och Norrbottens län.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och bordlades statsutskottets memorial nr 24, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående förstärkning av visst anslag under femte huvudtiteln.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.08 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
